

OĞLUNUN AĞZINDAN HAMZA DEDENİN HİKÂYESİ

Fatima DEVRİŞEVA

Hamza Güllüoğlu ve eşi Aziza Hanım.

Yıllar önce rastladığım Hamza dede, nadir insanlardan, nadir kaderlerden biriydi. Başkalarına benzemezdi. Kendi acılarını içinde tutar, kimseyle paylaşmazdı. Kalbine gömmüştü çektiği zulmü, acıyı. Aktığı gözyaşları ile anlatıyordu kendini...

Ne kadar içim yansa da bu bilgiler, bu insanlar, bu kaderler sadece bende kalsın diye bunları yazıp herkesle paylaşmak istiyorum. Nasıl ki baharın gelişiyle soğuk karlı kış unutulmuyorsa, öyle de bizim genç kalplerimizde yaşasın ihtiyarlarımızın geçmiş hayatı...

Sene 2005. Almatı vilâyeti, Puty-Abaya köyünde yaşayan İbrahimov Hamza Güllüoğlu'nun evine yönelmişti yolu. Kendisi 80 yaşında ve İkinci Dünya Savaşı gazisiydi. Hamza dedenin gözleri görmüyordu. Buna rağmen beni ayağa kalkarak karşılamış ve çok sıcak davranmıştı. Bana uzattığı ihtiyar, hafif titrek, küçülmüş elini hiç unutamiyorum. Sesime uzatılan o el, havayı yoklayarak elimi arıyordu. Usulca uzattım elimi, sınıksız aldım avuçlarıma. Beni içeri davet etti. El ele girdik içeriye, oturduk sekiye. Ona baktığım her saniye içinde sanki onun mutlu çocukluğunu, gençliğini görüyormuş gibiydim. Daha bir kelime bile konuşmadan yüzündeki o çizgiler, bana askerliğini, savaş yıllarını, sürgünü ve sonradan yaşadığı acıları anlatıyordu sanki. Büyükleminin bu halleri dayanılmazdı. İnsanın kanına işliyordu, yıpratıyordu...

Gittiğim her evde samimi bir ortam yaratarak konuşmaya çalışıyordum. Yaralarına tuz basmamaya çalışarak anlatıyordum hayatlarını. Buna rağmen konuşmak istemeyenlere de rastlıyordum. Bunu anlayışla karşılıyordum. İbrahimov Hamza Güllüoğlu bunların en çarpıcı örneklerinden biri. Niçin geldiğimi öğrenince ağlayarak, "Kızımca sana çok şey anlatabilirdim... Başımdan neler geçmedi ki... Sürgün, savaş, açlık, ölüm

hepsi vardı, ama kusuruma bakma, anlatmaya-çağım. Artık hiçbir şeyin anlamı kalmadı. O günlerde yardımımıza kimse gelmedi, el uzatmadı, bize sahip çıkmadı. O acılar aklıma gelende hep ağladım, gözlerimden oldum. Şimdi de kimseye lâzım değiliz. Ne gereği var anlatmanın? Bırak bende kalsın!" demişti.

Bu durumda söyleyecek hiçbir şeyimin olmamasından dolayı ellerinden öperek Hamza Dedenin evinden ayrıldım. Yarasına yapışmış kuru bezi çekemedim, öylece bıraktım...

O acılı karşılaşmamız uzun zamandır peşimi bırakmıyordu. Hep aklımdaydı. Çok sık hatırlardım Hamza dedeyi. Çekinererek, sanki benden özür dileyerek konuşuyordu. Anlatacak çok şey varken, geçmişe dair bir kelime bile etmemişti, edememişti. Koca hayat geçmiş ama acılar unutulmamış, geçmemişti.

Bu zamana kadar hep düşünürdüm yaşanları. Nasıl bir acı, nasıl bir yara olmalı ki, insanın kalbinde, bunca yıllara rağmen kapanmamıştı. Kalın bir roman olabilirdi Hamza dedenin hayatı, anlatmadıkları... Ama yüreğine gömüp üzerine kocaman bir taşla bastırılmıştı içindekileri.

Biz 2007 yılında ailece Türkiye'ye taşındık. Hamza dedenin oğlu da 2010 yılında Antalya'ya taşındı. O zamandan beri içimde bir plân vardı: Bu fırsat o fırsat demiştim kendi kendime. Hamza dedenin anlatmadıklarını oğluna anlattırmak istiyordum. Oğlunun ağzından olsa da mutlaka Hamza dedenin hikâyesini öğrenip kalbilerimizde ölümsüzleştirmeyi istemişim.

Bir Ekim akşamı ona misafir oldum. Daha önce bu konuda konuşup anlaşmıştık kendisiyle. Kendisi güler yüzlü, sıcak bir insan...

Fırtınalı, yağmurlu bir akşamdı. Gittiğim her hemşerimin evinde olduğu gibi önce sofraya oturduk, yemek yedik, sıcak çayla içimizi ısıttık. Fazla uzatmadan konuya girdim. "Ali amca, çoktan beri babanızla ilgili hatıraları öğrenmek istiyordum. Ama maalesef gerçekleşmedi. Bugün, bunları sizden dinlemek, öğrenmek istiyorum. Hamza dede gibi bir çınar ağacığımızın kurumasına izin vermemeliyiz, onu hatıralarıyla yaşatmalıyız. Bu konuda bana yardımcı olmanızı rica ediyorum." demiştim.

Ali amca başladı anlatmaya:

"Benim babam Hamza Güllüoğlu 12 Ocak 1922 tarihinde Ahıska'nın Aspınza rayonunda (ilçe), Kunsu köyünde dünyaya gelmişti. Babasının adı Güleli, dede anasının adı da Tüti idi. Tüti nene, Kazakistan'a sürgün olanda altmış yedi yaşındaydı, 1949 yılı İli rayonunda (ilçesinde) Oktyabr köyünde vefat etmişti. Güleli dedemiz ise Ahıska'da 1938 yılında vefat etmiş, sürgünü görmemişti. Babamın iki kardeşi, üç bacısı vardı. Bunlar büyük

bibimiz Şavhi, sonra Hamza, Rıza, Fehmi, Ruhsat. Kendisi sürgünden önce başka köyden evlenmişti. Sürgünden sonra kavuşmuştu ailesine.

1942 yılında Hamza dede askere gitmişti. Yirmi yaşındaydı. Altı yıl askerlik yaptı. O altı yıl içinde ne yüzünü görmüşlerdi ne de bir mektubunu okumuşlardı. 1948 yılında askerlik bitmiş ve geri Gürcistan'ın yolunu tutmuştu. 15 Kasım 1944'te ailenin sürgün olduğundan haberi yoktu."

Kendisi sürgünü yaşamamıştı! Askerden gelince onu bomboş evler, ıssız sokaklar bekliyordu... Düşünüyorum da, acaba ikisinden hangisi daha zor gelir insana... Yaşanan o facia sürgün mü, yoksa savaştan sonra evine dönme sevincinden yürüyerek değil de uçarak gelmek ve sessizliğe çarpılmak mı?

"Ailesiyle ilgili acı haberi Aspınza'ya yakın voenny postta (askeri kontrol noktası) Azerbaycanlı bir binbaşından öğrenmişti. Babamın okuma yazması yoktu ama askerde az da olsa Rusça öğrenmişti. İşte o binbaşı anlattı sürgün olayını kendisine. Dedi ki: Buradan Tiflis'e gidersin, oradan trenle Bakü'ye gidersin, oradan parominen (feribot) Türkmenistan'a, Krasnovodsk'a gidersin, oradan da Aşkabad'a. Kısacası aileni Orta Asya'da arayacaksın, buralarda kimse kalmadı.

Ahıska'dan Tiflis'e giderken yerli halk ona yardım etmişti. Tren istasyonunda başına gelenleri anlattıktan sonra yerli dede ve nineler, kadınlar onun için para toplamışlar. Bunu her zaman her yerde anlatıyordu. O zaman kendilerinin de ekmeke parası yoktu ama gene de bana yardım etmişlerdi, derdi hep.

İşte geldi babam Aşkabad'dan Taşkent'e. Orada bütün evraklarını aldılar, yerine bir belge verdiler. Dediler ki akrabalarını bulduğun yerde bu belgeyi verirsin voenkamata (askerlik şubesi), onlar bize başvurur, sonra biz senin evraklarını onlara yolarız.

İşte geldi Taşkent'te, sonra Almatı'ya... Ama kimseye rastlamadı, kendi halkından bir kişiyi göremedi."

Rastlamaması normaldi. Ahıska Türklerinin yaşadıkları acılar az gelir Sovyet yönetimine. Onlar, Orta Asya'ya yerleştirildikten altı ay sonra, yani 1945 Mayıs ayının sonlarında NKVD'nin

(Halk İçişleri Komiserliği) sıkı kontrolü altında yaşamaya mecbur edildiler. 12 yıl süren bu sıkı rejim sırasında ayrı düşmüş akrabaların birbirleriyle görüşmesi, bir köyden başka bir köye gitmek, yüksek tahsil yapmak ve Türk kimliği yasaklanmıştı.

"Almatı'da parasız kalmıştı. Ne ki giyeceği vardı onları sattı ve bu parayla yoluna devam etti. Geldi Taldıkorgan'a.¹ Orada komendant tarafından yakalandı ve bir köye getirdiler onu. Dediler ki işte burada yaşayacaksın. Bir yıl orada kaldı, kolhozda çalıştı. 1949 yılında Jabelova Aziza İshak kızıyla evlendi. Anam 1930 yılında dünyaya gelmiş ve evlenirken on dokuz yaşındaymış. Bir odalı evleri varmış, kolhoz vermiş; ortada bir soba, iki kaşık, bir kazan (tencere). Başka bir şeyleri yok...

Bir gün kolhoz tarlasında çalışırken genç bir çocuk gördü. (Sovyet zamanında her sene eylül, ekim aylarında lise ve üniversite öğrencileri kolхозlarda çalıştırırlardı; hasat toplamak için) Talgar² Tarım Kolejinden öğrenciler vardı. Baktı ki bir çocuk Kuns'a dan bir komşusunun aynısıdır. Gitti yanına, sordu, tanıştı. Sen nerelisin, ana baban kim? O da ben filanın oğluyum. Babam bir mektup yazdı, verdi çocuğun eline. Dedi ki bunu mutlaka babana verirsin. İşte babası o mektubu okumuştur. Benim amcamı bulup ona vermişti. Ve 1949 yılı komendanttan izin alıp babama gelmişti. Böylece babam ailesini bulmuştu... Yani tesadüfen..."

Ailesine bu kadar yakınken en çok ağladığı, özlediği annesini görmek nasip olmamıştı Hamza dedeye. Annesi çok hasta, yatalaktı. Kardeşi o mektubu eline verdiğinde yüreğine sımsıkı bastırarak, 'Hamza'm, yaşıyormuşsun...' diyerek hayata veda etmişti.

"1951 yılı babamla annem, kardeşimin yanına gitmişlerdi. 1958 yılında amcamla büyük bibimin kocasıyla bize gelmişlerdi. Bunu ben de hatırlıyorum, altı yaşındaydım o zaman. O anı çok iyi hatırlıyorum. 1959 yılında Almatı rayonuna (ilçe), Abay köyüne taşınmıştık. 1960 yılında ben okula başlamıştım. Babamın sekiz çocuğu olmuştu. Dört kız, dört de erkek... Bunlar: Aminat, Ali, ikizler Cemile-Halimat, Vasip, Fatma, Yaşa, Veli. Şimdi babamın on sekiz torunu, dokuz da torunların çocukları var. 1980 yılında babam emekli oldu. Önce Taldıkorgan'da traktörde çalışıyordu, sonra da kolhozda sulamacı olarak çalıştı. 1999 yılında annem evliliklerinin 54. Yılı kutladık. 17 Temmuz 2003 yılı annem vefat etti. Dört sene sonra 28 Ağustos 2007'de de babam rahmetli oldu; 85 yaşındaydı."

Ahıska'yı çok özler miydi soruma Ali amca şöyle cevap verdi: "Tabii ki özlüyordu. Ben 2007 yılında Kafkas'a gitmiştim. Babamın oturduğu evi bulmuştum. Gürcü komşusu vardı, Gogi, onu bulup babamla konuşturmuşum telefonda. Gogi yanımdaymış oturmuş ağlıyordu, babam da telefonun öbür ucunda... Gitmek ve oraları görmeyi çok istiyordu ama nasip olmadı, Allah Taala buyurmadı."

Bu acılı hikâyeden sonra başka bir şey söylenmez sanırım. Son olarak Ali amcaya sonsuz saygı ve sevgimle teşekkürlerimi sundum. "Keşke daha önceki yıllarda buraya gelseydik. Burada yüz yıl yaşasak da adımız üstümüzdedir. Hiçbir şeyden korkmadan geldik buralara, ana vatanımıza. Allah herkese nasip etsin."

Fatima Devrişeva Ali Hamzaoğlu ile, Antalya 2011.

1 Taldıkorgan: Kazakistan'da Almatı'ya 267 km uzaklıkta bir şehir.

2 Talgar: Kazakistan'da Almatı yakınlarında bir şehir.